

Szeretettel köszöntök mindenkit! Elég rég találkoztunk. Nagy megtiszteltetés, hogy ismét itt lehetek. Katival beszélünk telefonon. És tulajdonképpen ebben a beszélgetésben fogalmazódott meg a téma, merthogy a Kati vetette föl, hogy beszéljek az evangéliumokról, a Máté-evangéliumról már volt itt szó, és pedagógiáról egyáltalán. És akkor hirtelen úgy megnyomott egy gombot bennem, hogy ez a kettő, ez tulajdonképpen egy. Vannak átfedések. És ezekkel foglalkozom évek, évtizedek óta. Ebben a helyiségben is most már 15 éve megy az evangéliumi csoport. Egyre jobban és jobban. És mindig lenyűgöz az, hogy a János-evangélium mennyire aktuális. Vagyis ez a tanítás – nevezzük tanításnak, amit mond –, ez mennyire aktuális a pedagógiánk szempontjából. Tehát így jutottunk el ide a mai napig. Hogy rögtön egy kérdéssel kezdjem a dolgot, szeretnék egy, kérdést föltenni, de majd válaszolok is rá természetesen. És aztán megnézném, a János-evangéliumban erre milyen választ találunk, hát persze nyilván, amit ilyen nagyon rövid idő alatt lehet mondani az evangéliumról. De egy-két sajátosságát azért szeretném elmondani. És utána a gyermek-megfigyelésről egy picit, illetve hoztam egy szöveget is ehhez.

A kérdés pedig, amit mindenekelőtt föl szeretnék tenni, az az, hogy mi van egy gondolat előtt? Vagyishogy mi történik akkor, mikor megjelenik egy gondolat, amiket szavakba öltünk, kimondunk. De úgy is föltehetném a kérdést, hogy mi van két gondolat között. És erre a hétköznapi ember általában nem nagyon tud mit mondani. Nem tudjuk, hogy hogyan gondolkodunk. Úgy tűnik, minthogyha működne vagy menne a dolog. Aztán később rájövünk, hogy mégsem. De hogy itt tulajdonképpen egy tudatfölötti eseményről van szó, amit aki meditál, az tökéletesen tudja, hogy miről beszélek. De a hétköznapi életünkben is utolérhetjük ezt a dolgot. Például akkor, amikor hirtelen azt mondjuk, hogy nem is ezt akartam mondani – ez mindannyiunkkal előfordult már. És akkor mit hasonlítunk össze mivel? Még azt is megkérdezhetném, hogy ki hasonlít össze mivel, de nem, csak a területet szeretném kijelölni, ahol dolgozni fogunk. Egyébként itt is előfordulhat ilyesmi. Én emlékszem olyan összejöveletekre, amikor egy ünnepről beszélünk, vagy egy eseményről beszélünk, ami a Bibliában volt, mondjuk. És akkor én elmondtam, hogy ez a felnőttek számára mit jelent, mondjuk így, tudatilag, vagy a Föld szempontjából. És akkor jött a Krigi¹, és ő elmondta, hogy a gyerekeknek ezt hogy mondja el. És itt is azt látjuk, hogy van egy eszmei – szellemi „tartalom”, a tartalom most nagyon idézőjelben, vagy egy mozdulat, amihez megkeressük a fogalmakat, tehát nem a hétköznapi fogalmi gondolkodásunkat használjuk, hanem valahogy abba a köntösbe próbáljuk öltöztetni, és nyelvbe, ahogy a gyerekeknek átadjuk. Ehhez természetesen nagyon jól kell ismerni a témát és körbe kell tudni tapogatni. Itt már nem fogalmi gondolkodásról van szó, hanem valami, ami még előtte van. És ez egy tudatfölötti terület többségében a mai ember számára, ami a beszéd előtt van, mondom, ami egy kimondott gondolatot megelőz, vagy két gondolat között van.

Ezt mintegy ilyen szellemi antropozófiai – szellemtudományi bevezetésnek szántam. És akkor rátérnék a bibliai részre. Egyetlenegy idézetet mondanék Lukácstól, mert ez jól megfogható, hogy ő hogyan nyúl ehhez a témához. Lukács egy helyen, mikor azt kérdezik a tanítványok, hogy Isten Országá mikor jön el, azt válaszolja, hogy Isten Országá nem szemmel láthatólag jó el. Se nem azt

¹ Krigovszki Anna, Waldorf-tanár, 1989-től, első évtől osztálytanító volt a Pesthidegkúti Waldorf Iskolában.

mondják, hogy itt van, se nem, hogy ott van. Hanem *Isten Országa bennetek van (Lk 17,18-20)*. Majdnem szó szerint mondtam.

És ez a kifejezés, hogy „bennetek”, ez valamit jelent, ami nyilván nem egy fizikai azonosság. Hanem valami mélyebb. És az az izgalmas ebben a szövegben, hogy ha megnézzük a János-evangéliumot – és most már csak Jánosból fogok idézni –, akkor ilyen és hasonló szövegeket Jánosnál nem találunk. Nem találunk olyat, hogy a Mennyeeknek Országa, Isten Országa elközelgett. Aztán nincs semmi útmutató, hogy merre, hova – térkép, ilyen nincsen. Mégpedig azért, mert Jánosnál ez egy evidencia. Nem véletlenül mondják, hogy a János a legmeditatívabb evangélium. És ennek az evidenciának a nyomait megtalálhatjuk magában az evangéliumban. Ezt kicsit részletesebben kifejteném. Hogy mi is egyáltalán az evidencia János számára, ez hogy közelíthető meg, és hogy ennek milyen következményei vannak az evangéliumra vonatkozólag. Talán a János-evangélium legfontosabb eszmei részéről van szó.

Megkaptátok Katitól az életrajzot, amiért én nagyon-nagyon hálás vagyok, mert akkor azzal nem kell annyit foglalkozni. De egy picit muszáj. Annyi bizonyára kiderül belőle, hogy János evangélista igen későn írja meg műveit. Legalábbis az eseményekhez képest későn írja meg. Ez annyit jelent, hogy amikor az első sort leírja, tehát *Kezdetben vala az Ige*, vagy *Logosz*, akkor már messze túl van az eseményeken, időben értve. És amikor az utolsó pontot odateszi, hogy *ezek pedig azért íratlak*, satöbbi, akkor is túlvan. Tehát a János-evangélium nem egy kortörténeti emlékezés, napló, hanem ez egy utólag írt szöveg, az első sorától az utolsóig. És pontosan ezért érvényes az, amit János ír tulajdonképpen magáról az utolsó fejezetben, az utolsó versekben. Nem tudom, mennyire emlékeztek erre, hogy ott ugye Péterrel történik egy kis szokásos szerencsétlenkedés, ahogy a Péterrel szokott lenni. Megkérdezik háromszor, hogy *szeretsz-e engem?* Most ebbe nem megyünk bele, ez magyar fordításban nem jön ki rendesen, hogy mi is a kérdés tulajdonképpen. De elhangzik egy kifejezés a 20. versben, hogy *ha akarom, hogy ez megmaradjon* – ez Jánosra vonatkozik, az evangélistára, aki írja az evangéliumot –, *mi közöd véle?* – mondja Péternek. És ez a megmaradás, ez itt egy kulcskérdése, én legalábbis úgy gondolom, az evangéliumnak. Merthogy mit jelent az, hogy megmaradni? Nyilván, ha valaki ezt olvassa, hallja, akkor gondolhat arra is akár ...

Mezei Katalin: – Olvassuk föl, István!

Székely István: – Szó szerint idéztem.

Mezei Katalin: – Mire vonatkozik, hogy *ez megmaradjon*?

Székely István: – Ez János evangélistára, ezt Péternek mondja. De szívesen felolvasom. *Ha akarom, hogy ő megmaradjon, amíg eljövök, mi közöd hozzá?* Így hangzik szó szerint ebben a Károliban.

De ez a megmaradás. Hogy *ez* mit is jelent egészen pontosan, ez itt a kérdés. Merthogy azt lehet sejteni, hogy ebből a megmaradásból – amit még nem egészen tudunk, hogy mit jelent – születnek meg a művek, a János-evangélium, a Jánosnak a közönséges levelei és a Jelenések könyve. Ugye hogyha ez arra vonatkozna, hogy ő hosszú ideig fog élni, egyébként ez így is van, ezt tudjuk, szintén az életrajzból, ha máshonnan nem, ez jó információ. De hogy ennek mi jelentősége volna számunkra, ezt azért nehezen tudnánk megmagyarázni. Hát jó, sokáig élt. Nyilván azért történik ez, hogy megírja ezeket a könyveket. De hogyha ebbe a kifejezésbe, ebbe a *megmaradni*-ba egy picit beljebb megyünk, akkor azért sok minden kiderül. Ez a *megmaradni*, ez a görög *ménein* (*μένειν*) szó, ez egyidejűleg jelent megmaradást, lakozást és tartózkodást. A görögönél nem úgy van, hogy egy jelentést ki kell választani, hanem az egészet egybeérteni. És hogyha ebben a megmaradásban, tartózkodásban, lakozásban, hogy értsük, hogy miről van szó, mondanék egy-két idézetet a János-

evangéliumból. *Ha megmaradtok az én beszédemben (Logoszt használ János), így fordítja Károli, nem egészen helyesen, ha megmaradtok az én Logoszomban, – tudat fölött, ez egy szellemi terület, ezt senkinek nem kell bemutatni –, minden bizonnyal az én tanítványaim vagytok. És megismeritek az igazságot és az igazság szabadokká tesz titeket. (Jn 8,31-32).* Itt is megmaradás, lakozás, ugyanaz a kifejezés van. Vagy az első tanítványok elhívása a Jordán-keresztelő után, ahol fölhívnám a figyelmet, hogy semmi víz nem történik a János-evangéliumban. Ott ugye azt kérdezik (Jn 1,39-40), *Rabbi, (a mi megmagyarázva azt teszi: Mester) hol lakol, hol tartózkodsz, hol maradsz? Satöbbi. Elmenének és megláták, hol lakik; és nála maradának azon a napon: vala pedig körülbelül tíz óra.* Így szól a szöveg pontosan. De hát ugye nem a kerti lakot mutatja meg, mert az megintcsak érdektelen volna számunkra, vagy a kunyhót, vagy a nem tudom, mit. Hanem ez egy szellemi együttlét, egészen pontosan az. Vagy a 14. verse a prológnak, *Jn 1,14: És az Ige testté lett és lakozék mi közöttünk.* Ez a *lakozék*, ez ugyanaz a *ménein*, tartózkodik, lakik. Tehát János nem a fizikai életére vonatkoztatva kapja ezt, hogy marad, hanem ez bizony egy olyan létezés, egy olyan szellemi terület, ami úgy tűnik, hogy már akkor se volt mindenkinek adott, különben nem kellett volna külön mondani. Hanem ez Jánosra vonatkozik. És hogyha innen nézzük, hogy János hogy ír önmagáról ebben a könyvben, márhogy az evangéliumban, hogy *ez az a tanítvány, aki megírta mindezeket, aki Jézus kebelén nyugszik, akit szeret vala Jézus ...* Nem mint irány, de fölülről tekint önmaga fizikai valójára is. Mert neki az, amit Lukács mond, hogy *Isten Országá* – a tudatfölötti terület a mai ember számára – *bennetek van (Lk 17,21),* ez egy evidencia, és ebben marad meg tulajdonképpen a János evangélista az írás kezdetétől az írás végéig. És tulajdonképpen az egész tanítás erről szól. És egy lépéssel még tovább mennék. Hogy ez tulajdonképpen mit is jelent. Nem János számára, hanem a tanítványok számára. A többi tanítvány számára. János mindig egy kicsit külön állt, nem csak azért, mert ő a legfiatalabb, hanem mindig ő egy kicsit külön áll ... hát ő a szeretett tanítvány. Így tapasztalta legalábbis. Így is ír magáról. Öt helyen írja.

Ha beljebb megyünk egy réteggel, mint amikor a káposztáról egy héjat lefejtünk, akkor még a következő izgalmas kérdésekre lelhetünk. Azt mondja – hogy a közepébe vágjak –, hogy *én és az Atya egy vagyunk (Jn 10,30).* Vagy például azt mondja, hogy *azon a napon megtudjátok majd ti, hogy én az én Atyámban vagyok, és ti én bennem, és én ti bennetek. (Jn 14,20).* Ez egy azonosságot jelöl. Ugyanazt az azonosságot jelöli, nem fizikai azonosságot természetesen, hanem ugyanazt az azonosságot, amire a Lukácsnál hivatkoztam, hogy *bennetek van.* Ez a fizikai életben természetesen nem lehetséges. És a tanítványoknak kifejezetten és direkt pedig a következőt mondja egy nagyon izgalmas helyen. Először elmondom, hogy mit mond, aztán elmondom, hogy miért izgalmas ez a hely. És akkor egy kicsit a János-evangélium szerkezetéről is tudunk beszélni. A következőt mondja (Jn 15,15) *Nem mondalak szolgálak benneteket, mert a szolga nem tudja, hogy mit cselekszik az ő ura.* Ez a *tudja*, itt megint nem külső ismeretről van szó. Így folytatja János: *Titeket pedig barátaimnak mondalak, mert mindazt, amit az én Atyámtól hallottam, tudtul adtam néktek.* Mi ez a minden – Lehetne a kérdés. De erre is találunk választ. Egy kicsit kijebb: *Az Atya szereti a Fiút, és mindent odaadott néki (Jn 3,35).* Hol mondja ezt, hogy *nem mondalak szolgálak többet benneteket, mert a szolga nem tudja, mit cselekszik az ő ura?* Tehát nem „látja” vagy olvassa, hanem hogy *tudja.* Ez a 15. fejezetben van. És erről a 15. fejezetről is szeretnék valamit mondani, ami nem biztos, hogy mindenkinek új, de lehet, hogy sokaknak igen. És ezzel egy picit kijebb megyek, mert a szerkezetét szeretném ezzel bemutatni. Direkt kinyomtattam magamnak. Az evangéliumokban van két mondat, amiről szeretnék külön beszélni. A János így írja le ezt a két mondatot. Nem kell megjegyezni, majd elmondom, hogy hol van. *De, hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát és úgy cselekszem, a mint az én Atyám parancsolta nékem: keljetek fel, menjünk el innen. Mikor ezeket mondta vala Jézus,*

kiméne az ő tanítványaival együtt túl a Kedron patakán, a hol egy kert vala, a melybe bemenének ő és az ő tanítványai. El fogom mondani, hogy hol van ez a két mondat, és akkor egy kiderül, hogy miért olvasom ezt föl. Mt 26,46-47. versében ugyanezt találjuk: *Keljetek fel, menjünk! Ímé elközelgett, a ki engem elárul. És még mikor beszél vala, ímé Júdás, egy a tizenkettő közül, eljőve, satöbbi. Mk 14,42-43. Keljetek föl, menjünk: ímé elközelgett, a ki engem elárul. És mindjárt még mikor ő szól vala, eljőve Júdás, satöbbi, satöbbi, satöbbi. Lk 22,46-47: És monda nékik: Mit alusztok? Keljetek fel és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek. És mikor még beszéle, ímé sokaság jöve, melynek az méne előtte, a ki Júdásnak nevezetik ...*

És akkor elmondanám, hogy a Jánosnál ez hogy van. *Jn 14,31: De, hogy megtudja a világ, hogy szeretem az Atyát és úgy cselekszem, a mint az én Atyám parancsolta nékem: keljetek fel, menjünk el innen.* A következő mondatot, amit mondtam, és ezért olvasom és ezért nem az evangéliumot lapozgatom, ah az, hogy a következő mondat – *mikor ezeket monda vala Jézus* – az első a 14. fejezet 31. verse, és a két mondat között, a két gondolat között van három fejezet a János-evangéliumban. Vagyis a 15., 16. és 17. fejezet. Az idézet második része, az a 18. fejezetből van. És nagyon érdekes vagy izgalmas ezt a három fejezetet végignézni. Nem véletlenül kezdtem azzal, hogy mi van két gondolat között, mi van egy gondolat előtt. Merthogy itt van egy közösség, a tanítványok közössége, akihez egyszerre szól. Aki tanítvány, nyilván az egy rang ugye a közemberekhez képest. De ezen a területen egyenlők. Talán ezt tudnám mondani. *Nem vagytok szolgák többé.* Egyébként ez a három közbülső fejezet végig ilyenekkel van tele. Az egyetlen egy, mondjuk úgy, példázat is itt van, hogy én vagyok a szőlőtő, ti vagytok a szőlővessző. De most folytatja is. De azért gondoljuk végig, hogy egy terméketlen szőlőtő, vagy egy tő nélküli szőlővessző ... tehát egyenrangúság van, egyben-levés van. Teljes mértékben, ahogy elkezdtem ezt a részt, hogy *én és az Atya egy vagyunk, ti én bennem, én ti bennetek ...* De mondhatnám azt is, amit korábban mondtam, hogy *ha megmaradtok az én Logoszomban, bizonynyal az én tanítványaim vagytok.* Ez a kifejezés, hogy „bizonyára”, csak azért bizonytalan, mert igaz tanítványt mond a szöveg. Az „igaz” a görögben „rejtetlen”, és az *alétheia* kifejezés található itt.

Tehát összefoglalnám, mielőtt tovább mennék. Egy együtt-levésről és egy belső, szellemi azonosságról van szó Jánosnál evidencia-szinten az első pillanattól az utolsóig. És egy egyben-levés, ami tulajdonképpen egy azonosság, amiről itten szó van. Azt hiszem, ez a János-evangéliumnak a legfontosabb tulajdonsága. Ez, hogy itt két mondat között van, ez egy nagyon furcsa történet. Ezt nem én vettem észre. Ezt sok bibliakutató észrevette. El is indult a nagy vita természetesen, hogy ez véletlenül becsúszott ide, hiszen tartalmilag egyébként olyan sok minden újat nem mond. Tehát hogy véletlenül pont ide csúszik, itt is kerek, ott is kerek – és a hangneme és a stílusa is, mindaz, amit mond ... na, hát pont ez a János esszenciális valósága, ez a 15-16-17. fejezet. Ami érdekes módon pont két mondat, vagy két gondolat között jelenik meg. És egyébként még az sem egy elhanyagolható történet, hogy ez nem a *kezdetben*, hanem ez a tanítványoktól való elbúcsúzás utolsó pillanatában – ez egy beavatási pillanat. De hogy mégiscsak ez történik valamilyen módon. Hiszen – na erről sokat tudnék beszélni, de itt most inkább önmérsékletet gyakorlok.

Hogy jön ez a pedagógiához? A pedagógiához azt gondolom, hogy úgy jön, hogy van nekünk egy olyan történetünk, vagy egy olyan kifejezésünk, lassan kidobjuk ezt a kifejezést, hogy *gyermekmegfigyelés*.

Mezei Katalin: – Gyermek-megbeszélés nagyon sok helyen.

Székely István: – Megfigyelés, megbeszélés. Már a beszéd, az most mindegy, tehát ugye ... mi van előtte? Ez a kérdés. És nem véletlen, hogy egyes szerzők – a Kati is adott ilyet, ebben is, amit ne tudom, ki mennyire ismer, az Égi lajtorján², ebben is gyermekmegbeszélés helyett *eggyé válás a gyermek belső lényével*. Így van a fejezet címe. Nem véletlen. És amit szeretnék felolvasni, az egyébként nem ez, csak megmutatni, hogy más szerzők is vannak. Nekem volt olyan szerencsém, hogy tavaly Milánóban tartottam egy szemináriumot egy gyógypedagógiai főiskolán. Ezt a gyógypedagógiai főiskolát Henning Köhler alapította, aki tavaly távozott el közülünk. És az alábbi szöveget már betegen a hallgatóknak küldte. Én ezt a szöveget elkértem valakitől, és a feleségem lefordította magyarra. Ezt olvasnám föl. Már a címe is izgalmas.

Belső térbeni gyerek-megfigyelési gyakorlat

Minden délután, vagy, ha az éppen nem délután, akkor az általatok kiválasztott napszakban húzódjatok vissza egy csendes helyre tizenöt percre. Nahát, ez is a rendszeres gyakorlással kezd. A mindennapos elfoglaltságok kívül maradnak. Vegyétek le a hétköznapi viseleteket, és akasszátok az ajtó elé. Senki nem megy ünnepségre hétköznapi viseletben. Helyezkedjétek kényelembe, csukjátok be a szemeket. Hallgassátok a közvetlen környezetetek hangjait. Hallgassátok a közeli és távoli hangokat: a madarak csicseregését, az autók zaját, a szomszéd házból beszűrődő hangokat, a láthatatlan füleitek egyre jobban megnőnek. 00:30:12,066 Odakint, a környező világban, ott kint található a hangok összessége. Tehát minden kívül van. Kint. Ti itt vagytok. Az „itt” és a „kint” között található a csend tere, a köztes tér csendje nő. Egy sötét, csendes tér. Átszel benneteket ez vagy az a gondolat. A gondolatok jönnek és mennek, ahogy a felhők átszelik az égboltot. A gondolatok is odakint vannak. Ahol a hangok. Megpróbáltok semmire sem gondolni. A gondolatok pedig kint vannak. Kívül található a hangok és gondolatok összessége, ti itt vagytok, az „itt” és a „kint” között sötét és csendes tér van. Kapcsoljátok fel a világítást a csend terében. Gyűjtsatok fényt a sötét térben annyira, hogy az kérdező, vizsgálódó térré váljon. A köztes tér kérdező térré válik. Nem erről vagy arról a bizonyos kérdésről van szó, hanem a tényről, hogy a köztes tér megtelik a kérdés, vizsgálódás légkörével. És ez a vizsgálódó légkör a világosság. Próbáljátok ki! Arról van szó, hogy magunkban létrehozzuk a vizsgálódó fényt. Itt vagytok a világos, vizsgálódó fényben. Odakint vannak a hangok, kint vannak az áramló, rohanó gondolatok. Odakint. Ti nem vagytok a világos, vizsgálódó térben, ti magatok vagytok ez a tér. Ez a ti láthatatlan testetek.

És akkor beléptetitek a gyereket. Észlelitek a gyermeket. Semmi mást nem tesztek, csak ezt. A gyerek észlelhetően jelen van a vizsgálódó térben, minden más kívül van. Esetleg elképzeljük a gyereket, amint játszik vagy nevet, de az is lehet, hogy nem készítesz képet. Az ember belső beszélgetést folytathat vele, üdvözölheti. „Hát itt vagy, maradj egy kicsit!” De az is lehet, hogy nem mondjuk neki ezeket, a fontos az, hogy tisztán észleljétek a gyereket. Most a lényetek teljességében kérdés vagytok. A kérdező lényetekben a gyerek jelenlévővé válik. Engedjétek, hogy a kialakult belső tér a szélein kicsit feloldódjon. A világ belép ebbe a térbe. Szenteljétek figyelmeteket ennek a pillanatnak! Annak, aminek tudatára ébredtek, a vonatkozó kérdés tárgyának, annak az örömnak, amellyel a gyereket fogadjátok. Vagy annak, amit már régóta mondani akartok neki. Vagy annak a módnak, ahogyan ezt vagy azt a problémát így vagy úgy megoldjátok. Meg is írhatjuk a gyermek számára egy kis mese formájában ezt a belső találkozást, hogy aztán odaadhassuk vagy elmesélhessük neki azt. Biztos, hogy élvezni fogja ezt a mesét.

Szívesen megosztom a közösséggel a Katin keresztül, ha érdekel Titeket. De beszélnék egy kicsit erről a leírásról. Elmondható, hogy két részre osztható ez a leírás. Az egyik részben képszerűen – ez

² Székely Anikó: Égi lajtorján. A spontán vallásosságtól a megismerésig. Kláris Kiadó, Budapest, 2012.

nyilván egy individuális stílus – megteremti az elmélyülés, elcsendesülés, belső nyugalom, belső tér hangulatát. Belsőről beszél. A kérdezés hangulatát. Ő maga a kérdezés tere. Tehát nincs kint-bent. Ez nem egy hétköznapi tudati helyzet. Majd azzal a mondattal, hogy „engedjétek, hogy a kialakult belső tér a szélein kicsit feloldódjon”, a világ belelép. Én erről a mondatról szeretnék beszélni. Mert ez a kulcsmondat, én azt gondolom, és ez az, ami összeköt minket. Kimondom úgy, ahogy van. Amikor egy pedagógus az egységből, az eggyé válásból visszaérkezik, visszajön, tudatosan jön vissza, merthogy beengedi a külvilág széleit, akkor az első gondolat, vagy az első formálódás, amit körbeír ez a gyakorlat is, az még nem az észleleti világból származik. Én ezt csak azért mondom, hogy ez nem új gondolat, mert hiszen jól ismerjük többnyire azokat a gyakorlatokat, amivel este elvisszünk egy problémát a mélyalvásba, és reggel – persze hogyha megfelelően trenírozzuk magunkat –, reggel az első gondolat, ill. a megformálódása meg tudja mondani, hogy az a pedagógiai kérdés, vagy probléma, amit magunkkal vittünk az álmainkba, az az első gondolatban, vagy ki is tágítható ez a tudati helyzet, amikor még nem a külvilággal, úgy ébredezni kezdünk, tehát a szélein engedjük beszüremkedni a külvilágot, tehát ez még nem az észleleti világból jön. Az első gondolat nem jöhet a gondolkodásból sem, hiszen akkor nem az lenne az első, egész egyszerűen. Ennek a belső köztes térnek a létezésével, lényiségével gondolom azt, hogy tulajdonképpen az egyik kézikönyvünk lehetne a János-evangélium. A másik kézikönyv ezek a belső megfigyelések – mert ezek nem külső megfigyelések. Még akkor sem, hogyha nyilván egy gyermek-megbeszélés kívülről kell, hogy elinduljon. Nem tudunk máshonnan elindulni, nem ugorhatunk föl a magasságba, vagy a szellemi világba, hanem fokozatosan, lépésről-lépésre megyünk fel. És hát nyilvánvalóan megvan az a különbsége ennek a leírásnak, valamint annak, amivel Steinernél találkozunk. Ugye ez a pedagógiai gyakorlat, ahogy elvisszük. Jelen esetben éber tudattal végezzük ezt a gyakorlatot. A meditálást csak ajánlani tudom hozzá segítségül. Ugyanis ugyanaz történik a két gyakorlatban, csak az egyiknél világos, éber tudattal, a másiknál pedig álomtalan mélyalvásban, ahogy a szakirodalom ezt mondja.

Röviden így kerekíteném ezt le, és remélem, hogy nem volt túl megterhelő. A János-evangélium pedig nagyon-nagyon mélyen van bennem.